

Nr 408.

Av herr **Lundgren**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändringar i 1, 9, 10 och 11 kap. vattenlagen, m. m.

I proposition nr 245/1948 har riksdagen förelagts förslag till lag om ändring i 1, 9, 10 och 11 kap. vattenlagen, m. m.

Enligt gällande lydelse av 1 kap. 14 § vattenlagen kan »den, som råder över vattenkraften i fallet», dvs. den, som förfogar över hela eller majoriteten av strömfallet, ej erhålla rätt att exproprierade andra tillhöriga minoritetsandelar i fallet. Dyliga minoritetsandelar kan vederbörande i stället erhålla rätt att taga i anspråk enligt bestämmelserna i 2 kap. 5—7 §§ vattenlagen. Enligt den föreslagna nya lydelsen av 1: 14 kan däremot jämväl en majoritetsinnehavare erhålla rätt att exproprierade de delar av fallet, som han icke själv innehar. Genomföres förslaget skulle majoritetsinnehavaren således i fortsättningen erhålla två möjligheter att välja på: antingen kan han begära expropriation enligt 1: 14 eller i vattenmålet angående fallets utbyggande ansöka om tillstånd enligt bestämmelserna i 2 kap. att taga minoritetsdelarna i anspråk. Väljer han den första vägen kan han — såsom förslagets ersättningsregler utformats — betaga minoritetsinnehavarna den rätt till ersättningskraft, som de eljest skulle äga. Då det, när fråga är om minoritetsandelar, ej med fog kan göras gällande, att det med hänsyn till den i motiven till förslaget omtalade långsiktplaneringen är nödvändigt, att expropriationssökanden redan vid tiden för planeringen vet, i vilken mån ersättningen skall utgå i kraft eller pengar, bör rätten att jämlikt 1: 14 exproprierade minoritetsandelar i ett strömfall, beträffande vilket expropriationssökanden redan råder över majoriteten, utgå. Skall expropriationsrätten över huvud utvidgas bör den i allt fall ej utsträckas längre än de för utvidgningen angivna skälen tvinga till, och sådana skäl kunna ej anses föreligga i fråga om minoritetsandelar, särskilt som vid tillämpning av bestämmelserna i 2 kap. gäller att — även om ersättning genom kraftöverföring i princip är den ersättningsform, som i första hand skall tillämpas — ersättningskraft får utdömas endast såframt och i den mån ej ersättningens utgörande i kraft prövas medföra olägenhet av betydelse för ena eller andra parten.

Enligt förslaget skall vidare den, som erhållit expropriationsrätt, inom ett år efter expropriationsbeslutet hos vattendomstolen söka bestämmande av ersättningen för det exproprierade. På framställning av den ersättningsberättigade skall vattendomstolen emellertid låta anstå tills vidare med ersättnin-

gens bestämmande, dock längst till dess medgivande enligt 2 kap. till strömfallets bebyggande lämnas. Om exproprianten det begär skall likväl, sedan fem år förflutit från expropriationsbeslutet, frågan om ersättning för vattenkraft, som vid tiden för expropriationsbeslutet icke var tillgodogjord, under alla förhållanden upptagas till avgörande.

Då enligt den föreslagna ändringen av 9: 13 vattenlagen ersättning i form av kraft kan utgå endast under förutsättning, att ersättningsfrågan avgöres i samband med att medgivande enligt 2 kap. till fallets bebyggande lämnas, har exproprianten sålunda erhållit möjlighet att genom att dröja tillräckligt länge med fallets utbyggande betaga ersättningstagaren hans möjlighet att erhålla ersättningskraft.

Mot detta förslag ha — förutom en av 1947 års sakkunniga — ett flertal remissmyndigheter och ej mindre än tre av lagrådets ledamöter rest invändningar.

Om en strömfallsägare tvingas att avstå från sin vattenkraft, synes det minsta han kan begära vara, att ersättningen skall bliva så rättvist bestämd som möjligt. Då värdet av ett strömfall starkt påverkas av tiden för detsamma utbyggande och det därmed sammanhängande diskonteringsavdraget, läser det ej vara möjligt att i ersättningsfrågan komma fram till ett fullt rättvist resultat förrän man med bestämdhet vet när strömfallet skall utbyggas. Det måste vidare anses betänkligt, att exproprianten skall erhålla möjlighet att betaga strömfallsägarna deras rätt till ersättningskraft. Ej minst märkligt framstår förslaget därutinnan för närvarande, då yrkanden framställts om sådana ändringar i vattenlagen, att större möjligheter skola beredas sakägarna än för närvarande är fallet att erhålla gottgörelse i form av realvärden för de nyttigheter, som berövas dem genom vattenkraftsutbyggnaderna. Det är visserligen sant, att det i vattenmålen mindre ofta förekommer att den jordägande befolkningen begär ersättning i kraft för sina strömfallsandelar. Detta beror dock därpå, att dessa strömfallsandelar i mycket stor utsträckning överlåtas genom frivilliga avtal och att ersättningsfrågorna därför ej komma under vattendomstolarnas bedömande. I ett stort antal fall av dessa frivilliga överlåtelser har emellertid ersättning helt eller delvis bestämts att utgå i form av frikraft för all framtid. Berövas ersättningstagarna rättigheten enligt vattenlagen att påfordra och erhålla ersättningskraft, kan man utgå ifrån att i de fall, då expropriation medgives, exproprianten ej längre blir sinnad att frivilligt medgiva tillhandahållande av frikraft.

Då rätten till ersättningskraft redan nu är mera begränsad vid tillämpning av 1: 14 än vid tillämpning av 2: 5—7 — ersättning i kraft kan vid expropriation utgå endast i den mån det icke medför olägenhet av betydelse för den ena eller andra parten samt den fastighet, till vilken vattenkraften hört, eller den anläggning eller ort, för vilken vattenkraften varit avsedd, har behov av kraft och, i sistnämnda fall, ersättningstagaren tillika är berättigad att över-

föra kraftbeloppet till denna anläggning eller ort — och då i vart fall den jordägande befolkningen i regel icke önskar erlægga uttagningskostnaden för kraften kontant utan i stället brukar välja alternativet att vidkännas uttagningskostnaden genom motsvarande minskning av kraftbeloppet (s. k. nettokraft) kan det ej med fog påstås, att en bibehållen möjlighet för strömfallsägarna att erhålla ersättningskraft skulle komma att försätta exproprianten i ett alltför ogynnsamt läge.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 245 ville besluta

dels att den föreslagna första punkten av 1 kap. 14 § måtte erhålla följande ändrade lydelse: »Där det från allmän synpunkt för tillgodoseende av kraftförsörjningens planmässiga utveckling finnes nödigt, äger Konungen på ansökan förordna, att strömfall, som icke är på ändamålsenligt sätt utnyttjat, må av annan än den, som råder över vattenkraften i fallet, tagas i anspråk mot ersättning, som i 9 kap. skils; och . . .»,

dels att det föreslagna sista stycket av 1 kap. 14 § måtte utgå och sagda stycke erhålla följande ändrade lydelse: »Med ersättningens bestämmande skall vattendomstolen på framställning av den ersättningsberättigade låta anstå tills vidare, längst till dess medgivande enligt 2 kap. till strömfallets bebyggande lämnas.»

Stockholm den 26 maj 1948.

P. G. Lundgren.